

27. 6. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozšíření trestní odpovědnosti právnických osob

V rámci legislativního procesu, vedoucího k přijetí zákona č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, byly samozřejmě zvažovány také různé možnosti, vztahující se k rozsahu trestných činů, pro které mají být tyto právnické osoby stíhány. Tyto úvahy se však do obsahu důvodové zprávy k vládnímu návrhu citovaného zákona konkrétně nijak nepromítly a je zde tak obsažen pouze komentář ke zvolenému řešení v tomto znění:



„K § 7

V tomto ustanovení je uveden taxativní výčet všech zločinů nebo přečinů, u nichž přichází trestní odpovědnost právnických osob v úvahu, přičemž okruh trestných činů je striktně omezen na ty z nich, u nichž zavedení delikttní odpovědnosti požadují mezinárodní smlouvy a právní předpisy ES/EU, tedy závazné právní dokumenty.

Výčet příslušných mezinárodních smluv a právních předpisů ES/EU je uveden v obecné části důvodové zprávy. Tyto mezinárodní dokumenty požadují postih právnických osob zejména v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti, korupce, poškozování životního prostředí, organizovaného zločinu, obchodu s lidmi a sexuálního vykořisťování dětí, ochrany finančních zájmů Evropské unie, počítačové kriminality, padělání peněžních prostředků, drogových a rasově motivovaných jednání apod. (k výčtu jednání, u nichž je požadováno zakotvení odpovědnosti právnických osob, srovnej též přílohu důvodové zprávy).

Tento katalog trestných činů byl rozšířen o daňové trestné činy, aby došlo k poskytnutí obdobné ochrany finančním zájmům České republiky jako je poskytována finančním zájmům Evropské unie (viz § 260 trestního zákoníku). Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob za daňové trestné činy kromě toho nepochybně povede k posílení tlaku na řádné plnění daňové povinnosti. Díky nově zavedené provázanosti vztahu trestního řízení a daňového řízení z hlediska časového prostoru pro vyměření či doměření daně (srov. § 148 odst. 6 a 7 daňového řádu) lze očekávat i větší efektivitu z hlediska odstranění škodného následku nezaplacení či neodvedení daně ze strany právnických osob.“

V dalším průběhu legislativního procesu došlo v tomto navrženém explicitním výčtu trestných činů ještě k některým změnám. Souhrn přičitatelných trestných činů byl doplněn na zasedání Ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny dne 29. června 2011 (na základě návrhu autora tohoto článku) o trestné činy Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a

veřejné dražbě podle § 256 trestního zákoníku, Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 trestního zákoníku a Pletichy při veřejné dražbě podle § 258 trestního zákoníku. Zahrnutí dalších trestných činů dále vyplynulo, z tehdy paralelně projednávané, novely trestního zákoníku - konkrétně se jednalo o Poškození vodního zdroje (§ 294a trestního zákoníku), Neoprávněnou výrobu a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a trestního zákoníku), a Poškození chráněných částí přírody (§ 301 trestního zákoníku).

Nadále však bylo patrné, že i tento stávající okruh trestných činů, obsažený v § 7 účinného znění citovaného zákona, není bezvýhradně akceptován a snahy o jeho revizi tak na sebe nedaly dlouho čekat. Praktiky početných nebankovních úvěrových korporátních subjektů tak například vedly skupiny poslanců k opakovaným snahám o dodatečné zařazení trestného činu Lichva podle § 218 trestního zákoníku. Všechny tyto návrhy však byly postupně zamítnuty a z hlediska současného stavu přitom určitě stojí za zmínku odůvodnění tohoto posledního zamítavého stanoviska Vlády České republiky :

„Vláda na své schůzi dne 19. února 2014 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a zaujala k němu toto stanovisko:

1. Podle názoru vlády lze v obecné rovině se snahou navrhovatelů zefektivnit postih těch nejhorších lichvářských praktik některých nebankovních úvěrových subjektů, jež jsou právnickými osobami, vyjádřit souhlas. Vláda si je zároveň vědoma skutečnosti, že tyto nekalé praktiky významně ohrožují již nejen sociálně znevýhodněné a vyloučené skupiny obyvatel, ale například i seniory a některé příslušníky středně příjmových vrstev obyvatelstva.

2. Vláda nicméně, stejně jako u obsahově totožného poslaneckého návrhu novely zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim předloženého v roce 2013 (sněmovní tisk č. 915 z předchozího volebního období), upozorňuje, že navržené doplnění výčtu trestných činů, jichž se může dopustit právnická osoba, o trestný čin lichvy, se odchyľuje od současné koncepce úpravy zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Platná úprava tohoto zákona zakotvuje trestní odpovědnost právnických osob zásadně pouze za jednání, k jejichž trestnímu postihu Českou republiku zavazují mezinárodní smlouvy nebo právo Evropské unie (s výjimkou daňových trestných činů a trestných činů souvisejících se zadáváním veřejných zakázek, s veřejnou soutěží a veřejnou dražbou, u nichž je to odůvodnitelné jejich povahou), takže navrhované doplnění zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim by bylo v rozporu s dosavadní koncepcí tohoto zákona.

3. Vzhledem k závažnosti zmíněné problematiky, jakož i s přihlédnutím k již dvouleté účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, považuje vláda za vhodné, aby namísto dílčích novelizací bylo nejprve provedeno komplexní zhodnocení účinků stávající podoby zákona. K tomu bude potřebné vést širokou odbornou i politickou diskuzi, jež zahrne nejenom hodnocení dopadů stávající zákonné úpravy, ale i hodnocení dopadů případných změn zákona. V rámci takové diskuze bude nutné zvážit i možnost podstatného rozšíření okruhu trestných činů, jichž se právnická osoba může dopustit, včetně rozšíření o trestný čin lichvy.

4. Vláda se v souladu s koaliční smlouvou a se svým programovým prohlášením zavazuje neprodleně iniciovat výše zmíněné komplexní hodnocení dopadů zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a provést je tak, aby případné změny tohoto zákona, které se na základě provedené analýzy ukáží jako potřebné či vhodné, mohly být zpracovány do podoby vládního návrhu zákona v termínu do poloviny roku 2014."

Ani o avizované diskuzi, ani o avizovaném komplexním hodnocení dopadů zákona toho bohužel není

mnoho známo. Místo toho je však známo to, že legislativci Ministerstva spravedlnosti ČR se aktuálně rozhodli celý problém vyřešit takřikajíc „z jedné vody načisto“. Vytvořili totiž návrh změny zákona č. [418/2011](#) Sb. spočívající zejména v tom, že by právnické osoby měly být odpovědné za všechny trestné činy, pouze s výjimkou těch, které jsou taxativně vymezeny. V důvodové zprávě k návrhu je však tato zásadní změna odůvodněna vcelku velmi lapidárně a to i s využitím argumentace typu, že „*síli hlasy volající po zahrnutí i některých dalších trestných činů*“ a že cílem návrhu je „*trestněprávně postihnout i ta jednání právnických osob, u kterých je to z povahy věci žádoucí*“.

Praktická aplikace návrhu by umožnila postih nešťastných právnických osob pro více než 100 dalších trestných činů a to pouze s výjimkou těch, jejichž spáchání opravdu nezbytně předpokládá existenci fyzického pachatele a to někdy ještě ve spojení s jeho specifickou pozicí anebo způsobilostí (například vražda novorozeného dítěte matkou, neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku, soulož mezi příbuznými, dvojí manželství, apod.). I tak mohou již nyní právnické osoby uvažovat o systému prevence například proti trestným činům rvačky podle § 158 trestního zákoníku anebo hanobení lidských ostatků podle § 359 trestního zákoníku.

Nedávný ministerský návrh je v současné době předmětem připomínkového řízení a pokud lze usoudit alespoň z obsahu veřejně dostupných informačních zdrojů, všechny dosavadní reakce (například i včetně České advokátní komory) jsou negativní až zděšené. Není vůbec divu.

Už dosavadní situace totiž ukazuje, že orgány činné si s trestní odpovědností právnických osob již ze samotných procesních hledisek příliš rady nevědí. (Ostatně ona situace u orgánů činných v trestním řízení je zde vůbec dosti zvláštní - například navzdory zásadám oficiality a legality není nic známo o tom, že by byly stíhány jakékoliv územní samosprávné celky v souvislosti s početnými trestnými činy jejich zastupitelů a úředníků, nesouvisejícími s výkonem veřejné moci.) Neexistence závazných výkladových stanovisek k zásadním nevyřešeným procesním otázkám přitom vytváří situaci, ve které se právní jistoty stíhaných právnických osob úspěšně blíží k nule. U Ústavního soudu se nyní nachází již několik ústavních stížností, napadajících například princip objektivní trestní odpovědnosti právnických osob (nyní již přiznávaný i odbornou veřejností), anebo zcela nedostatečné legislativní řešení přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby. Na vyslovení příslušných nálezů se však teprve čeká a vystavit za této nejisté situace všechny právnické osoby zásadnímu rozšíření jejich trestního postihu by tak bylo velmi neodpovědným experimentem.

Dosavadní negativní připomínky k návrhu se v podstatě shodují zejména v tom, že navrhovaná zásadní změna rozsahu kriminalizace právnických osob není vynucována žádnými mezinárodními ani jinými závazky a znamená také porušení nepsané zásady subsidiarity trestní represe. Dále je zdůrazňováno to, že dosud chybí dostatečné zkušenosti s aplikací i stávající úpravy a že k zásadnímu zpřísnění trestní represe právnických osob žádný skutečně reálný důvod neexistuje.

S kritickými připomínkami by bylo určitě možné dále pokračovat. Celkově je však třeba zdůraznit, že zákonodárci by z hlediska trestní odpovědnosti právnických osob nyní skutečně měli věnovat daleko větší pozornost otázkám procesním, než pouze shora popsaným hmotně právním. Z tohoto hlediska stojí za zmínku ta část stanoviska Svazu průmyslu České republiky z 28. května 2014, která (nad rámec dalších kritických připomínek) navrhuje vložit do zákona č. [418/2011](#) Sb. tuto formulaci :

„Právnické osobě nelze přičítat spáchání trestního činu, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které po ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby trestnému činu zabránila, anebo pokud se na jednání fyzické osoby nepodílela ani se s ním neztotožnila.“

Tento návrh reaguje na zjevný nedostatek řešení zvoleného zákonem 418/2011 Sb. z hlediska konstrukce tzv. „přičitatelnosti“. Tento nedostatek je zvláště patrný ve spojitosti s tím, že jinde v našem právním řádu lze najít příklady jednoduchého a adekvátního řešení obdobného problému.

Územní samosprávné celky, svazky obcí, městské části hlavního města Prahy nebo Regionální rady regionu soudržnosti mohou být přímo postihovány pro správní delikty, týkajících se porušení rozpočtových pravidel, stanovených zákonem č. [250/2000](#) Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (§ 22a). § 22b odst. 1 zákona č. [250/2000](#) Sb. však současně uvádí, že „Právnícká osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila“.

Stejným způsobem je postupováno i ve správním řízení, vedeném podle ustanovení zákona č. [254/2001](#) Sb., vodní zákon, kde ustanovení § 125 l odst. 1 opět uvádí, že „Právnícká osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.“

Proč tedy náš zákonodárce nezvolil obdobný přístup ve specifické trestní normě, jejíž praktická aplikace může mít - a také má - tak zásadní negativní dopady nejenom pro stíhané korporátní subjekty, ale i pro mnohé nezúčastněné třetí osoby ?

Legislativní proces, týkající se popsaného návrhu Ministerstva spravedlnosti České republiky, je teprve na samém počátku a nelze nijak odhadnout jeho vyústění. Měl by však být spíše využit k tomu, aby byl zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim změněn kvalitativně, než pouze kvantitativně.



JUDr. Jan Vidrna,
advokát

[Advokátní kancelář Dáňa, Pergl & Partneri](#)

Na Ořechovce 580/4
162 00 Praha 6 - Střešovice

Tel.: +420 224 232 611
Fax: +420 233 313 067
e-mail: akdpp@akdpp.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)

- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)